

Familie verstript

Het stempel vertelt een aangrijpende, waargebeurde familiegeschiedenis, verweven met een hedendaags verhaal over adoptie. En dat allemaal in stripvorm.

JARON BEEKES

Ik durfde haar er nooit naar te vragen, omdat ze er zelf in alle toonaarden over zweeg. Ik wist zo weinig over de familieleden die in de kampen vermoord waren dat ze voor mij nooit helemaal werkelijkheid zijn geworden,' vertelt Judith Uytterlinde in *Het stempel*. 'Voor mij waren het trieste schimmen uit een ver verleden dat niet mijzelf, maar mijn moeder aanging. (...) Niets is zo beklemmend als het verdriet van je ouders.'

Een gevoel dat veel kinderen van Sjoa-overlevenden bekend in de oren zal klinken. Het tweedegeneratiecomplex, en de moeite om met de eerstegeneratieslachtoffers over de oorlog te praten, is een van de thema's in de vorige week verschenen graphic novel *Het stempel*, een stripbewerking van Judith Uytterlindes roman *De vrouw die zegt dat ze mijn moeder is* uit 2010. Daarnaast gaat het beeldverhaal over adoptie, identiteit en verlies, over familiebanden die de bloedband overstijgen.

De stripbewerking van Uytterlindes autobiografische boek, dat zeer goed ontvangen werd, volgt het originele verhaal nauwkeu-

rig: terwijl de ik-figuur Judith voorbereidingen treft voor de adoptie van een kind, wordt haar moeder plotseling ernstig ziek. De avond voordat zij het ziekenhuis in gaat, overhandigt ze Judith een doosje met brieven van haar moeder, Bep Bloemendal. De brieven, die de zwangere Bep in de Tweede Wereldoorlog schreef tijdens haar gevangenschap in een Rotterdams ziekenhuis, geven Judith een nieuw inzicht in haar familie. In de twee generaties vóór haar verloren kinderen al jong hun moeder en werden ook grootgebracht door vrouwen die niet hun biologische moeder waren. Ze besluit het zwijgen te doorbreken en haar familieleden naar hun verleden te vragen. Hoe was het voor hen om hun moeder op jonge leeftijd te verliezen, en op te groeien bij 'tweede moeders'?

Expositie

Voor Judith Uytterlinde (1962) is het een belangrijk en emotioneel moment dat haar familiegeschiedenis nu ook in beeld is vastgelegd, zo zegt ze bij de drukbezochte boekpresentatie in het Joods Historisch

Museum. Er is een kleine expositie ingericht met tekeningen en schetsen, maar ook met de originele brieven en foto's die als documentatie fungeerden voor het beeldverhaal. De Amerikaanse scenarioschrijver James Boekbinder (New Orleans, 1959) en de Russische tekenares Zhenya Pashkina (Jaroslavl, 1984) zijn bij het maken van *Het stempel* nauwkeurig te werk gegaan. Boekbinder: 'We hebben oude affiches, speelgoed en formulieren bestudeerd om alle historische details zo goed mogelijk weer te geven. Maar we vonden het nog belangrijker dat de strip geen letterlijke verbeelding van het boek zou worden. In de tekeningen staat de beleving van de personages centraal.' Tekenaar Pashkina: 'Als iets vanuit het perspectief van een kind wordt verteld, heb ik bijvoorbeeld een kinderlijke tekenstijl gehanteerd. Zo kun je je als lezer beter inleven.' Daarbij hebben Boekbinder en Pashkina de tekst aangevuld met knappe beeldende vondsten. Zo wordt de verteller soms afgebeeld als een ree, een vis of een vogel, om een bepaalde gedachte over te brengen.

